

N:o 4.

Ank. till Riksd. Kansli den 27 Jan. 1873, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående åtgärder för betryggande af skogens framtida bestånd och bevarande af Lapparnes renbetesrätt inom Westerbottens och Norrbottens läns lappmarker; Gifven Stockholms Slott den 5 Januari 1873.

Afvittringen inom Westerbottens och Norrbottens län är i båda länens kustland nära bragt till slut. För lappmarkerna fordra skilda förhållanden en särskild afvittringsstadga; och äro förslag till sådan författning af vederbörande afgifna. Men af skäl, som i bifogade Statsråds-protokoll finnas närmare utvecklade, har Kongl. Maj:t funnit, att i sammanhang med afvittringen inom lappmarkerna åtgärder för betryggande af skogens framtida bestånd och bevarande af Lapparnes renbetesrätt med nödvändighet påkallas af omsorgen för allmänt och enskildt väl, och att i sådant hänseende den blifvande afvittringsstadgan bör innehålla allmänna föreskrifter såväl om nyssnämnda betesrätt, som angående utsträckt tillämpning af bestämmelserna i Förordningen den 29 Juni 1866 rörande dispositionsrätten öfver skogen å vissa hemman. Till följd häraf och då nämnda Förordning tillkommit med Rikets Ständers medverkan, samt jemväl det föreslagna stadgandet om Lapparnes betesrätt skulle i viss mån inskränka de enskildes dispositionsrätt öfver skogen, har Kongl. Maj:t ansett sig icke böra, utan Riksdagens hörande, i dessa ämnen förordna; och har Kongl. Maj:t velat härmed i nåder föreslå Riksdagen,

att egare af frälse- och skattehemman och lägenheter i Westerbottens och Norrbottens läns lappmarker må förklaras öfver den

vid afvittring tilldelade skogen icke ega vidsträcktare dispositionsrätt, än enligt § 1 af nådiga Förordningen den 29 Juni 1866, angående dispositionsrätten öfver skogen å vissa skattehemman, är egare af deri omförmälda hemman förunnad; samt att, äfven efter afvittringen, Lapparne skola vara, såsom hittills, berättigade att för renhjordarne begagna bete å all skogsmark inom lappmarkernas nuvarande område, dock inom de till odling tjenliga delarne af landet endast vintertiden, äfvensom ega att, i den mån för betesrättens utöfvande är nödigt, till hushållsbehof begagna skogen.

I afvaktan på Riksdagens beslut kommer afvittringsfrågan att hvila.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas det Utskott, dit detsamma kan varda af Riksdagen öfverlemnadt; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

O S C A R.

Axel Bergström.

*Utdrag af Protokollet öfver Civil-ärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 3 Jan.
1873.*

N ä r v a r a n d e :

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern *Adlercreutz*,
Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
Statsråden: *Bredberg*,
Berg,
Friherre *Leijonhufvud*,
Wærn,
Wennerberg,
Bergström,
Friherre *Alströmer* och
Weidenhielm.

*Frågan om skogarnes bestånd och Lapparnes renbetesrätt i Westerbottens och
Norrbottens län.*

Föredragande Departements-chefen, Statsrådet *Bergström*, anförde der-
efter:

“Den allmänna afvittring, som i Westerbottens och Norrbottens län under en längre tid pågått, är numera i båda länens kustland nära bragt till slut. De för denna afvittring och den i sammanhang dermed skeende skattläggning gällande författningar, som äro nådiga Stadgan angående afvittringsverket i Westernorrlands, Westerbottens och Norrbottens län, af den 10 Februari 1824, med deri vidtagna ändringar, samt skattläggningsmetoden af den 23 Augusti 1773 för Westerbottens län, hvari före år 1810 innefattades äfven det nuvarande Norrbottens län, äro ej afsedda för tillämpning i lappmarkerna. Enligt den före 1824 års Stadga gällande nådiga instruktion för afvittringsrätten i Westerbotten af den 23 Maj 1780 skulle afvittringsarbetet börjas på de längst intill lappmarksgränsen belägna skogar och hemman samt derifrån fortgå till den mer bebodda delen af landet. I arbetets plan synes ej hafva ingått någon afsigt att utsträcka detsamma till lapp-

markerna. Men år 1819 fann Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Westerbottens län sig af omtänka för landets odling föranledd att till Kanslistyrelsen och Kammarkollegium inkomma med förslag till skattläggnings- och utbrytningsmetod för länets lappmarker. I anledning häraf och sedan emellertid 1824 års Afvittringsstadga utkommit, blef genom nådiga Brevet den 9 Februari 1827 förordnad, att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Westerbottens och Norrbottens län skulle, efter föregången öfverläggning med hvarandra, afgifva underdånigt yttrande angående nämnda stadgas tillämplighet för lappmarkerna och i sammanhang dermed föreslå lämpliga och nödiga förändringar och tillägg i den för lappmarkerna följda skattläggningsmetod. Sedan underdåniga förslag i ämnet från bemälda båda Befallningshafvande inkommit, blef dock genom nådiga Brevet den 26 Mars 1831, i brist af medel, frågan om afvittring och skattläggning inom lappmarkerna tillsvidare uppskjuten. Frågan upptogs åter år 1841, då utsedde komiterade erhöilo Eders Kongl. Maj:ts uppdrag att afgifva förslag till särskild afvittrings- och skattläggningsstadga för Luleå lappmark. En sådan stadga utkom ock den 13 December 1850; men innan densamma vunnit vidare tillämpning, än att några förberedande åtgärder vidtagits, fann Eders Kongl. Maj:t för godt, medelst nådigt bref den 28 December 1861, anbefalla Sin Befallningshafvande i Norrbottens län att, så snart omständigheterna det medgäfvde och i god tid innan de allmänna afvittringsarbetena inom länet ansåges höra till Luleå lappmark utsträckas, till Eders Kongl. Maj:t inkomma med förslag till ny stadga för afvittring och skattläggning i nämnda lappmark, hvarvid jemväl, efter samråd med Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Westerbottens län, borde tagas under öfvervägande, huruvida icke, för alla lappmarkerna inom ifrågavarande två län, gemensamma grunder för dervarande hemmans och lägenheters afvittring och skattläggning lämpligen kunde bestämmas.“

”Vidare har, genom nådig remiss den 7 Februari 1862, till Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län blifvit, för att i sammanhang med nämnda ärende komma i betraktande, öfverlemnad en från Jockmocks och Gellivare socknemän inkommen underdånig ansökning om afvittringens fortskyndande inom dessa socknar, som jemte Qvickjocks annexförsamling tillhopa utgöra Luleå lappmark, samt om företrädesrätt för Jockmocks socknemän till utsyning af skogseffekter från kronans marker inom socknen.”

”Sedan under åren 1862—1871 förslag blifvit afgifna dels af styresmannen för afvittringsverket i Norrbottens län till ny stadga för afvittring och skattläggning i Luleå lappmark, dels af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län till stadganden för lappmarkernas afvittring och till skattläggningsmetod för lappmarkerna i Norrbottens län, dels af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Westerbottens län till stadga an-

gående afvittring och skattdläggning uti Westerbottens och Norrbottens lappmarker och dels af Landtmäteristyrelsen till stadga angående afvittring och skattdläggning i de nämnda länens lappmarker, äfvensom särskilda yttranden i ämnet inkommit ej mindre från omförmälda embetsmyndigheter och styresmannen vid afvittringsverket i Westerbottens län än från Skogstyrelsen och Kammarkollegium; har jag låtit utarbete förslag till stadga om afvittring i Westerbottens och Norrbottens läns lappmarker samt till förordning angående skattdläggningsmetod för desamma; hvarefter såväl deröfver som rörande samtliga med afvittringen sammanhängande ämnen och särskildt i fråga om styresmännens vid afvittringsverket befattning underdåniga utlåtanden infordrats från Elders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i de båda länen och slutligen, angående vissa hithörande frågor, från Landtmäteristyrelsen."

"En af de omständigheter, som för afvittringen i lappmarkerna påkalla särskilda bestämmelser, väsendtligen afvikande från dem, som gälla för det nedre landet, är, att i lappmarkerna, jemte den i sednare tider inflyttade bofasta befolkningen, finnes en stam af nomader, det lappska folket, som af ålder innehaft landet, och som betraktar hvarje odlingens framsteg såsom ett ingrepp i Lapparnes ursprungliga rättigheter."

"Sannt är ock, att år 1671, då Regeringen funnit åtgärder böra vidtagas för att förmå svenska och finska jordbrukare att nedsätta sig i lappmarkerna, har dåvarande landshöfdingen öfver Wester- och Österbotten låtit gifva Lapparne tillkänna att, såsom orden lydde, "Hans Kongl. Maj:ts allernådigste uppsåt är detta, att låta dem blifva vid deras land och fiskevatten." Lapparnes urgamla rätt till begagnande af Lapplands mark är ock genom flera författningar i viss mån erkänd. Genom 1673 års Plakat angående lappmarkernas bebyggande hänvisades odlingen till den jordmån, hvaraf Lapparne efter sin näringsart ingen nytta eller fördel sig kunde göra. Och den genom nådiga brefven den 3 Maj 1825 och den 26 Mars 1831 gifna föreskrift derom, att nybyggare och hemmansinnehafvare, hvilka å sina ängar och slättermyrar icke förvara sitt hö i ordentliga lador, utan lägga detsamma i stackar, skulle förse sådana höstackar med stadig och tät gärdesgård för att dem emot åverkan af renkreaturen förvara, förutsätter rätt för Lapparne till begagnande af de nybyggena omgifvande marker."

"Att likväl Lapparnes ifrågavarande rätt stundom blifvit för nära träd, synes mig framgå bland annat af stagandet i 10 § af 1760 års lappfogdeinstruktion, rörande minskning i lappskatten i den mån något lappland blef anslaget till nybyggen, så att det ej vidare af lappfolket kunde nyttjas till rendjursbete, fisk- och djurfång; — ett stadgande, som förnyades genom § 84 af Kongl. resolutionen på allmogens allmänna besvär den 17 Augusti 1762."

“Genom nådiga brevet den 13 December 1867, angående bestämmande af en provisionel gräns emellan lappmarkernas kulturland och fjellbygd, hvilken gräns bör vid afvittringen slutligen bestämmas, är ett skydd gifvet Lapparne emot odlingens vidare framträngande inom den egentliga fjellbygden. Inom de öfriga delarne af Lappmarken, der Lapparne i allmänhet endast vintertiden uppehålla sig, är odlingen i och för sig icke till men för Lapparnes renbetesrätt, så framt de bibehållas vid denna rätt i afseende på den egentliga skogsmarken. Och icke läser det numera kunna komma i fråga att genom lagstiftningsåtgärder fränhända Lapparne någon rätt, hvaraf de fortfarande äro i laglig besittning. Derföre är ock af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län föreslaget, att Lapparne skola förklaras berättigade att, äfven efter afvittringen, såsom hittills, nyttja bete för sina renhjordar å all skogsmark inom lappmarkernas nuvarande område, dock inom de till odling tjenliga delarne af landet endast under vintertiden. Att stadga det Lapparne icke, åtminstone under vintern, skulle få vistas i skogen med sina renhjordar, vore enligt bemälde Befallningshafvandes åsigt detsamma som att afkunna deras dödsdom eller landsförvisning; och de vidsträckta fjellen blefve på samma gång alldeles öde, jemte det att det enda kommunikationsmedel, som i dessa trakter finnes emellan Sverige och Norge, då komme att upphöra.“

“Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Westerbottens län har i sitt år 1866 afgifna underdåniga utlåtande i ämnet anmärkt, att Lapparnes betesrätt för renhjordarne icke borde uttryckligen blifva utsträckt äfven till enskildes afvittrade skogar, der densamma ej hittills varit å dessa skogar medgifven. Dervid har Landtmästeristyrelsen dels erinrat, att “enskildes afvittrade skogar,” som kunde vara fritagna från renbetesrätt, ej finnas inom lappmarkerna, och att lappallmogens utestängande från enskildes blifvande skogsområden vore omöjligt, äfven om nybyggarne, hvilket likväl icke läte sig göra, förmådde att omgifva sina stora områden med tillräckligt starka och höga gärdesgårdar, dels ock, i förslag till afvittringsstadga, § 12 mom. k. och § 33, upptagit bestämmelser om sådan inskränkning i de enskildes rätt till skogsmark, som vid afvittringen tilldelas hemman och kronotorp, att de skulle vara pligtige tåla, det lappallmogens renhjordar föras igenom samt under vintertiden beta å marken, likväl med vilkor, att skogen ej dervid af Lapparne skadas eller annat förfång af dem föröfvas; Och har nyssbemälde Befallningshafvande i § 4 mom. 3 af sitt år 1868 afgifna förslag till afvittringsstadga hemställt, att Lapparne måtte ega att vintertiden uppehålla sig med sina renhjordar äfven inom den skogsmark, som blifvit åt enskilde upplåten; dock med skyldighet för Lapparne att ersätta all den skada, som genom deras förvällande eller underlåtenhet att vakta renarne kan den enskilde jordegaren tillskyndas.“

“Med återopande af den såväl af myndigheterna i orten som af Landtmäteristyrelsen vitsordade nödvändigheten för Lapparne att under vintern låta sina renar beta å de till lappmarkernas kulturland hörande skogar, hvilka genom afvittringen skulle komma att tilldelas hemman, nybyggen och torp, har Kammarkollegium i underdånighet hemställt, om icke denna servitut borde genom uttryckligt stadgande i afvittringsstadgan fästas vid nämnda skogar, så att Lapparne berättigas att äfven efter hemmanens och torpens afvittring och skatteomföring under vintermånaderna uppehålla sig och låta sina renar beta å de hemmanen och torpen tillagda skogar.“

“I hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad sålunda blifvit tillstyrkt af de myndigheter, som i ämnet sig yttrat, anser jag eu förklaring, till be tryggande af Lapparnes renbetesrätt i dess nuvarande omfång, böra i den blifvande afvittringsstadgan intagas; och torde i sammanhang dermed böra meddelas bekräftelse å Lapparnes hittills obestämda, men för renbetesrättens utöfvande nödvändiga rätt att för hushållsbehof till nödtorft begagna skogen.“

“Det är, äfven om Lapparnes omförmälda nyttjanderätt till Lapplands mark varder uttryckligen erkänd, likväl att befara, att denna rätt skulle blifva i väsendtlig mån tillintetgjord, såvida skatte- och frälsehemmansåbor i Lappmarken, hvilka för närvarande jemlikt nådiga förordningen den 21 December 1865, angående utsyning och försäljning af skogsalster från kronans skogar i Kopparbergs län och de norrländska länen, ej hafva annan rätt till skogsafverkning, än att inom visst afstånd från bolstaden taga skog till husbehof och efter utsyning och stämpling, äfven till afsalu, skulle komma att genom afvittringen, såsom det skett i nedre landet, erhålla oinskränkt dispositionsrätt öfver skogen inom sina hemmans blifvande områden, och sålunda kunna genom öfverdrifven afverkning ödelägga betydliga vidder af Lapplands icke blott för Lapparnes och deras renhjordars tillvaro utan äfven för odlingens bestånd oundgängligen nödvändiga skogar. Till afvärjande af en sådan fara måste, enligt min tanke, kraftiga åtgärder vidtagas.“

“Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Westerbottens län, som föreslagit stadganden till begränsande af de enskildes rätt till skogsafverkning å deras blifvande onråden, har till stöd derför återopat, dels att lappmarkshemmanens provisionela innehaf bestode uteslutande af inegor utan någon begränsad utmark eller ens nyttjanderätt till sådan utöfver hemmanens husbehof, dels ock att Westerbottens allmoge ofta besinningslöst förfogade med sin skog, öfverdrefve skogsafverkningen eller uppläte den genom skogsköp på andra, samt att, så länge skogens afverkning på sådant sätt påginge, jordbruket vanvårdades och först vid hinder för denna afverkning blefve föremål för arbete och omtänka, hvarmed ock vanligast inträdde större sparsamhet, som efter hand medförde förbättrad utkomst och välmåga, hvilket åter den

obegränsade skogsafverkningen med dess tillfälliga större inkomster aldrig hos allmogen framkallat“.

“Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län har ansett det vara i lappmarkerna, mera än annorstädes, nödvändigt att sätta en gräns för missbruket af de enskildes skogsafverkningsrätt“.

“Den år 1868 i nåder förordnade Norrländska Skogskomitén har i sitt den 21 December 1870 afgifna underdåniga betänkande anfört, hurusom erfarenheten ej sällan visat, att den friare dispositionsrätt öfver skogen, afvittringen tillför de enskilde, icke yttrat sig i ökad omtanka för skogens förkofran eller bibehållande, utan fastheldre i sträfvandet att för den tillfälliga fördel, en hastig, till ytterlighet drifven afverkning kan erbjuda, tillgodogöra sig skogen; och der så skett, hade den i och för sig välgörande afvittringen kommit att blifva en medelbart bidragande orsak till skogsförödelse“.

“I det nämnda betänkandet yttras vidare:

“Angelägenheten att icke genom efterlåtenhet äfventyra förlusten af det skydd skogarne i Lappmarken, såsom en naturlig stormkappa, nu lemna mot de för kulturen så menliga fjellvindarne, gör det till en nödvändighet att, så långt omständigheterna medgifva, söka bevara dessa skogar från förstörelse. En gång uthuggna, skulle de till följd af klimatiska förhållanden sannolikt aldrig kunna bringas till ordentlig återväxt, och på samma gång måhända en stor del af nedre landets kultur vara tillspillogifven“.

“Skogsstyrelsen, som i sitt yttrande uti afvittringsfrågan vitsordar, att sköfvingen af de enskildes skogar alltmer tilltager, fogar dervid det omdöme, att densamma svårigen lär kunna förekommas“.

“Deremot hafva såväl Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Westerbottens och Norrbottens län som Landtmäteristyrelsen och Kammarkollegium förordat bibehållande för framtiden af vissa inskränkningar i de enskildes dispositionsrätt öfver skogen inom lappmarkerna; och är i sådant afseende föreslaget:

af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län, att egare eller innehafvare af hemman, nybygge eller lägenhet, af hvad jordnatur den än vara må, som vid afvittringen tilldelas område i skog, skall vara skyldig att i all framtid vid skogens begagnande ställa sig till efterrättelse den hushålls- och afverkningsplan, som af vederbörande skogstjensteman upprättas och af Skogsstyrelsen fastställs, vid ansvar som för åverkan å kronans mark, om häremot brytes;

af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Westerbottens län, att öfver den skogsmark, som vid afvittringen ett hemman eller nybygge inom lappmarkerna tilldelas, skall hemmansåbon eller nybyggesinnehafvaren, äfven om lägenheten varder skattelöst eller från krono till skatte omförd, ej ega vidsträcktare nyttjanderätt, än som genom nådiga förordningen den 29 Juni

1866 medgifves innehafvare af nybyggen, hvilka efter berörda tid blifvit anlagda eller å hvilka föreskrifven odlingsskyldighet blifvit försummad;

af *Landtmäteristyrelsen*, att enskilde innehafvare af hemman och kronotorp, som vid afvittringen tilldelas skogsmark, samt deras efterträdare, väl må ega rätt till allt hvad samma mark afkastar, men dock skola vara skyldiga, dels att ställa sig till efterrättelse den hushållnings- och afverkningsplan, som, hvad skogen beträffar, kan varda i behörig ordning upprättad och fastställd, vid ansvar såsom för åverkan å kronans mark, om något utöfver samma plan hugges; och dels att, intilldess berörda plan blifvit fastställd, vid nyssnämnda ansvar, icke utan efter utsyning af vederbörande skogstjensteman, afverka någon skog, derest den icke till hemmanets eller torpets oundgängliga husbehof tarivas; samt

af *Kammarkollegium*, att endast den inskränkta rätt, som i 1 § af ofvan berörda nådiga förordning den 29 Juni 1866 medgifves vissa skattememman, må tilläggas samtliga skattememman och torp inom lappmarkerna“.

“Den Norrländska Skogskomiténs förslag till skogsordning för Norrbottens, Westerbottens, Westernorrlands, Jemtlands och Gefleborgs län innehåller i 10:de kapitlet, angående enskilde tillhöriga hemmans skogar inom Norrbottens och Westerbottens lappmarker, stadganden, som gå derpå ut, att enskilde hemmansegare i de båda oafvittrade lappmarkerna skulle allt framgent, och således äfven efter det afvittring egt rum, bibehållas i väsendtligen enahanda ställning i förhållande till skogen, som de nu innehafva, så att de i regeln icke skulle ega använda den annorledes än dels för husbehof och dels i öfrigt efter utsyning af vederbörande skogstjensteman“.

“Det måhända enklaste och säkraste sättet att undan förstörelsen rädda Lapplands skogar vore att inskränka afvittringen till hemmanens inegor. Genom äldre, för lappmarkerna gällande författningar hafva åborne icke fått sig tillförsäkrad någon rätt till erhållande af bestämda områden af skogsmark. Och enligt den vid skattläggning i lappmarkerna hittills följda, på gammal häfd grundade metod beräknas mantal och ränta i förhållande endast till det antal kreatur, som anses kunna vid lägenheten utfodras. Något skogsområde för lägenheten tages dervid ej i beräkning, hvilket deremot bör ske vid skattläggning i nedre landet enligt 1773 års metod“.

“I den af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län gjorda underdåniga framställning, hvaraf föranleddes det nådiga brefvet af den 28 December 1861, som haft till följd, att 1850 års stadga för afvittring och skattläggning i Luleå lappmark ej kommit att ega tillämpning, åberopas innehållet af en år 1860 utaf dåvarande Landshöfdingen Widmark afgifven, till trycket befordrad, underdånig berättelse, innefattande ekonomiska och statistiska upplysningar om Norrbottens län. Uti denna berättelse har Widmark uttalat den åsigt, att af stor och djup betydelse för orten och det

allmänna vore, att skogen inom lappmarkernas vidsträckta skogsland framgent förblefve kronans egendom; att derå anlagda eller framdeles tillkommande hemman borde, i öfverensstämmelse med åberopade äldre författningar, icke hafva annan rätt till skogen, än att deras innehafvare finge den begagna till eget husbehof, derå hafva mulbete för sina kreatur och efter skeende utsyningar samt dertill erhållen tillåtelse, verkställa uppodlingar; att afvittningens föremål inom lappmarkerna, sedan på föreslaget sätt landets flod- och vattensystem blifvit afmätt och å karta lagdt, endast borde blifva att urskilja tjenliga lägenheter till odling af åker eller äng, särdeles för markers läggande till ängsvattning, äfvensom att så reglera och ordna redan varande och framdeles tillkommande hemmans inegovälden, som landets fortskridande i kultur kräfver; och att, såsom en med regleringen sammanhängande åtgärd, fullständig hushållsplan borde upprättas för skogens begagnande, så att denna måtte lemna all den afkomst, som är med dess framtida bestånd förenlig, under det ortens och dess inbyggares välstånd och förkofran ökas“.

“Mot nämnda af Landshöfdingen Widmark uttalade åsigt hafva Jockmocks och Gellivare socknemän i underdånighet inlagt protest, under yrkande, att hemman i Lappmarken måtte vid afvittringen tilldelas skog ej blott till husbehof utan ock till afsalu, och det med lika oinskränkt dispositionsrätt, som kustlandets hemmansåbor åtnjuta. Om icke Lappmarkens inbyggare vid afvittringen tilldelas bestämda områden såväl af skog som inegor, skulle enligt socknemännens förmenande odlingen ej kunna bära sig eller af den medellöse verkställas. Ty det vore naturens lag i dessa trakter, att skogen skall vara en uppmuntran och ett understöd för jordbruket“.

“Uti det sist anförda yttrandet ligger onekligen en viss sanning. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län har ock i sitt år 1865 afgifna utlåtande i afvittringsfrågan förordat grundsatsen af bestämda skogsområdens tilldelande åt hemman i lappmarkerna och till stöd derför andragit, att nybyggen och hemman derstädes äro genom klimatets hårdhet ofta nog utsatta för att få sin gröda skadad af frost; att ehuru denna stora olägenhet mildrades genom afdikningar och rödjningar, likväl det nordliga läget och grannskapet af fjällen orsakade, att frostsador ändå stundom inträffade under växttiden och derigenom åboarne ginge miste om den afkastning af jorden, som påräknats till brödföda; att biförtjenster då måste anlitas, och att ingen sådan vore närmare förhanden än afverkning af skogsprodukter“.

“Den äfven för lappmarkerna gällande nådiga förordningen af den 21 December 1865, angående kronoparkers bildande i Kopparbergs län och de norrländska länen samt om vissa iakttagelser vid storskiften och afvittningar i nämnda län, förutsätter, att redan anlagda hemman och nybyggen böra hädanefter såsom hittills vid afvittningar och storskiften åtnjuta visst

område i skog och mark. Ett frångående af denna grundsats kan jag icke tillstyrka.“

“Men om således hemman och nybyggen vid afvittringen komma att erhålla skog derföre att den är nödig för deras framtida bestånd, så finner jag häri ett ytterligare skäl för angelägenheten att för framtiden betrygga skogens bestånd; ty derförutan lär den ej länge kunna bidra till hemmanens.“

“Jemte trygghet för Lapparnes nyttjanderätt till skogsmarken äfvensom för odlingens fortfarande bestånd skulle, utan tvifvel, såsom i motiverna till 10:de kapitlet af Norrländska Skogskomiténs förslag yttras, genom de af komitén föreslagna stadganden vinnas den högst väsendtliga fördelen för det allmänna, att derigenom kunde förekommas de betydande olägenheter och svårigheter i afseende å bevakandet af kronans egna skogar, som helt säkert skulle uppstå, derest egarne af frälse- och skattehemman i lappmarkerna, efter afvittringen, icke underkastades andra inskränkningar i afseende å skogens begagnande, än hemmansegarne i det nedre landet. Redan genom åtgärden att föra det å kronoskog åverkade virket in på enskild person tillhörigt hemmans skogsområde skulle, efter komiténs förmenande, i de flesta fall, all verkan af skogsbetjeningens spaningar efter virket omintetgöras; men isynnerhet skulle svårigheterna visa sig framstående i de fall, då uti vattendragen, som leda från de vidsträckta lappmarkerna, ostämplat virke anträffades. I ovissheten, huruvida detta virke dock vore lofligen afverkad, skulle nemligen skogspersonalen icke utan förutgångna, till följd af lokala och territoriella förhållanden sannolikt oftast fruktlösa, forskningarna kunna tilltro sig att taga dylikt virke i beslag, en villrådighet, som deremot, om komiténs förslag godkändes, komitén ansåge desto mindre kunna uppkomma, som det vore att antaga, att icke något lofligen afverkad moget virke komme att från lappmarkstrakterna nedflottas åt kusten, utan att vara med kronomärke försedt.“

“Skogsstyrelsen, i sitt underdåniga utlåtande angående Norrländska Skogskomiténs betänkande och förslag, har, såvidt det rör kapitlet 10 (§§ 55 och 56), yttrat ordagrannat följande:

“Utan gensägelse lär med afseende å de nybyggen, som hädanefter i Lappmarken uppstå och i sinom tid öfverföras till skatte, sådana bestämmelser kunna meddelas, som finnas behöfliga i klimatiskt hänseende och för skogarnes bestånd, äfven om dervid den fria dispositionsrätten skulle lida någon inskränkning; men hvad angår redan befintliga lappmarkshemman och nybyggen, anser sig Skogsstyrelsen, i öfverensstämmelse med dess till Eders Kongl. Maj:t sedermera underdånigst insända utlåtande till Kammarkollegium den 28 Augusti 1869, angående ny afvittringsstadga för Lappmarken,

böra, oaktadt de väsendtliga fördelar, äfven för kronoskogarne, som skulle vinnas genom komiténs förslag, och den likställighet i dispositionsrätten öfver enskild skog, som detsamma komme att medföra, dock böra fästa uppmärksamhet uppå, att innehafvare af nuvarande hemman och nybyggen, som uppkommit före utfärdandet af förordningen den 29 Juni 1866, och der byggnads- och odlings-skyldigheter ej blifvit eftersatta, på grund af 1824 års för Westernorrlands, Westerbottens och Norrbottens län, således äfven för lappmarkerna, gällande afvittringsstadga synas kunna ega giltiga anspråk att erhålla enahanda dispositionsrätt öfver den skog, hvilken vid afvittring kan komma att dem tilldelas, som hemmansegare utom Lappmarken; hvarförutom det, rörande den föreslagna inskränkta dispositionsrätten i allmänhet, ej heller torde böra förbises, att, om än verkställandet af utsyningarne å hemmansskogarne i Lappland för närvarande icke påkallar någon särskild tillökning af skogsstaten, samma förhållande ej kan fortvara sedan hemmanen undergått skifte och klyfning samt derigenom blifvit mångfaldigade, då utsyningarne deremot komma att medtaga betydligt längre tid, i följd hvaraf ock skogspersonalen i förhållande dertill måste ökas. För den händelse emellertid det skulle befinnas, att hvad här ofvan blifvit anfördt rörande nuvarande nybyggare och hemmansinnehafvare icke utgör något hinder för tillämpning i dess helhet af den i förevarande §§ uttalade åsigt om inskränkt dispositionsrätt till skogen, torde, med afseende å möjligheten att utan väsendtlig tillökning af skogspersonalen verkställa utsyningarne, kunna ifrågasättas, huruvida ej, såsom inom åtskilliga socknar i Kopparbergs län skett, viss del af den på hemmanen belöpande skogsmark kunde sammanslås till bildande af allmänningar, der utsyning och afverkning egde rum för socknens gemensamma räkning.“

“Af det anförda drager jag den slutsats, att Skogsstyrelsen finner, det den ifrågasatta inskränkningen i de enskildes dispositionsrätt öfver skogen i lappmarkerna skulle hafva väsendtliga fördelar, utan att medföra någon annan olägenhet än en möjligen framdeles påkallad tillökning af skogsstaten — en olägenhet som styrelsen dock anser kunna på föreslaget sätt till största delen undvikas — och att styrelsen måhända skulle förorda den inskränkta dispositionsrätten, så framt icke innehafvare af nuvarande hemman och nybyggen kunde anses, på grund af 1824 års afvittringsstadga, ega giltiga anspråk att erhålla enahanda dispositionsrätt öfver skogen, som hemmansegare utom Lappmarken.“

“Denna juridiska betänklighet synes mig sakna stöd af lag. Ty 1824 års afvittringsstadga, som i allt fall icke innehåller någon försäkran om oinskränkt dispositionsrätt öfver skogen, har, enligt hvad jag redan anfördt, aldrig gällt för lappmarkerna.“

“Skogsinspektören i Westerbottens och Norrbottens län, hvars yttrande i ämnet blifvit af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Westerbottens län infordradt, har andragit, hurusom de förhållanden, hvarunder skogsstatens tjänstemän och betjente skola utöfva sina skyldigheter i afseende på förhindrandet af olofliga afverkningar inom lappmarkerna, vore sådana, att, äfven om skogsbetjeningen derstädes i betydlig mån ökades, olofliga skogsafverkningar, och såsom följd deraf skogens förödande, ej torde kunna alldeles förekommas, derest fri dispositionsrätt till skogen någonstädes vore skattehemmansegare medgifven, samt att, för att närmare hinna målet, ett fullständigare skydd af skogarne i lappmarkerna, ett stadgande syntes böra finnas, hvarigenom all afverkning till afsalu inom lappmarkernas område vore, äfven å skatteskog, förbjuden annorlunda, än efter utsyning af vederbörande skogstjensteman.“

“Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Westerbottens län har, i sitt sednast afgifna utlåtande i ämnet, förklarar sig anse det vara för skogsvården högeligen önskvärdt, att fri dispositionsrätt öfver skogen icke varder jordegare inom Lappmarken tillerkänd, men dock icke kunna undgå att fästa Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet derå, att till åtlydnad af föreskriften i § 3 af nådiga förordningen den 29 Juni 1866 angående dispositionsrätten öfver skogen å vissa skattehemman, Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, uti de resolutioner, hvilka sedan dess meddelats för omförande af nybyggen inom Lappmarken från krono till skatte, angifvit, huruvida hemmansegaren efter föregången afvittring skulle komma att öfver hemmanets skog ega full skattemannarätt, eller allenast den inskränkta rätt, som i 1 § af högstberörda nådiga förordning förmäles“.

“Jag har förskaffat mig del af skatterätts-resolutioner, som, efter det förordningen den 29 Juni 1866 blef gällande, af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i de ifrågavarande två länen utfärdats angående lappmarkshemman, uppkomma af nybyggen, hvilka före nämnda tidpunkt blifvit upplåtna och för hvilken byggnads- och odlingsskyldigheterna blifvit fullgjorda, samt inhemtat, att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i båda länen, med åberopande af nämnda förordnings § 3, tillförsäkrat hemmansegaren “full skattemannarätt“ eller “full och oinskränkt skattemannarätt“ öfver hemmanets skog, med den närmare förklaring af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Westerbottens län, att egaren komme att åtnjuta sådan rätt “efter det hemmanets område blifvit genom afvittring eller på annat sätt bestämdt“; och har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län äfven begagnat uttryckssättet “full och oinskränkt dispositionsrätt öfver den å hemmanet växande skog“.

“Det är i min tanke uppenbart, att en på omförmälda sätt tillförsäkrad skattemannarätt, äfven om den åberopade förordningen varit på nybyggen i

lappmarkerna tillämplig, hvilket Kammarkollegium ansett sig ej kunna för visst antaga, likväl ej kan vara kraftigare än den rätt, som för närvarande enligt lag tillkommer egare af skatte- och frälsehemman i allmänhet; men hvari ändring genom statsmakternas sammanstående beslut kan åvägbringas. Ty för den åsigt, att staten eger både rätt och pligt att genom lagbud så ordna den enskilda skogshushållningen, att det ej strider emot det allmänna bästa, förefinnas skäl, hvilka jag icke anser nödigt här utveckla, men som enligt mitt omdöme äro fullt giltiga“.

“Härtill kommer särskildt för lappmarkerna, att den först genom afvittring skeende upplåtelsen af kronans mark till skogsområden åt enskilde ännu ej gått i verkställighet; att de enskilde, hvilka ej böra erhålla marken med bättre rätt än kronan eger, förty måste vara underkastade den servitutsrätt, som, på sätt anfördt är, tillkommer Lapparne; att angående omfånget af enskildes blifvande områden intet finnes genom lag bestämdt för nämnda landsort utom i 1850 års stadga för afvittring och skattläggning i Luleå lappmark, hvilken författning ej vunnit tillämpning och således ej kunnat grundläggas någon rätt för de enskilde; och att det läser bero på Eders Kongl. Maj:ts nådiga godtfinnande att bestämma skogsområdenas storlek så, att, derest de enskilde skola erhålla oinskränkt dispositionsrätt öfver skogen, skadan af denna rätts befarade missbruk må inskränkas till minsta möjliga omfång; — en utväg, som påtagligen skulle vara för de enskilde mindre fördelaktig, men om större områden dem tilldelas med förbehåll, som leda derhän, att af skogen väl må tagas så mycket, som utgör dess naturliga afkastning, men icke något derutöfver“.

“I det föregående tror jag mig hafva visat, att i sammanhang med afvittringen inom lappmarkerna åtgärder för betryggande af skogarnes framtida bestånd och bevarande af Lapparnes renbetesrätt med nödvändighet påkallas af omsorgen för allmänt och enskildt väl; och att genom sådana åtgärders vidtagande ingens rätt förnärmas“.

“På dessa grunder, och då närmare föreskrifter tillhöra, icke afvittnings- utan skogsförfattningarna, anser jag den blifvande afvittningsstadgan böra innehålla de allmänna bestämmelserna,

“att egare af frälse- och skattehemman och lägenheter i Westerbottens och Norrbottens läns lappmarker ej må öfver den vid afvittring tilldelade skogen ega vidsträcktare dispositionsrätt än enligt § 4 af nådiga förordningen den 29 Juni 1866, angående dispositionsrätten öfver skogen å vissa skattehemman, är egare af deri omförmälda hemman förunnad; samt att äfven efter afvittringen Lapparne skola vara, såsom hittills, berättigade att för renhjordarna begagna bete å all skogsmark inom lappmarkernas nuvarande område, dock inom de till odling tjenliga delarna af landet endast

vintertiden, äfvensom ega att, i den mån för betesrättens utöfvande är nödigt, till hushållsbehof begagna skogen“.

“Men då nämnda nådiga förordning tillkommit med Rikets Ständers medverkan, och jemväl det föreslagna förbehållet till bevarande af Lapparnes betesrätt skulle i viss mån inskränka hemmansegarnes dispositionsrätt öfver skogen, lærer Eders Kongl. Maj:t ej vilja, utan Riksdagens hörande, i dessa ämnen förordna; hvadan jag i underdånighet hemställer, att, såvida hvad jag nu föreslagit varder af Eders Kongl. Maj:t godkänt, nådig Proposition i enlighet dermed måtte till Riksdagen aflåtas“.

“Innan frågan om den rätt öfver skogen, som afvittringen skulle tillföra de enskilde, blifvit slutligen pröfvad, anser jag mig ej kunna till Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning framlägga förslag till afvittringsstadga; hvarföre, i afbidan på Riksdagens beslut, afvittringsfrågan torde blifva hvilande“.

Denna af Stats-Rådets öfrige ledamöter biträdda hemställan täcktes Kongl. Maj:t i nåder gilla samt befallde att, i enlighet med ett af Föredragande Departementschefen nu uppläst förslag, nådig Proposition i ämnet af den lydelse, bilagan Litt. A. till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo

Axel Hegardt.
